

Samspelet mellem loven og livet

Anmeldelse af *Lovene og Livet - en rettsociologisk grundbog*

Af Jeff Jørgensen, journalist og undervisningsassistent i rettsociologi på Aarhus Universitet

Rettsociologi er et vigtigt og givende fag indenfor retspolitik. Rettsociologer analyserer bl.a. hvordan tidligere og nuværende regler virker derude i samfundet. Og de peger på, hvilke former for ny regulering der er hensigtsmæssige i forhold til, hvad man vil opnå og den virkelighed, man vil regulere. Rettsociologer kigger altså både bagud og fremad.

Rettsociologer ser tilbage, når de fx forklarer, hvorfor vi får sådan noget som retsstat, retssikkerhed, domstole, embedsmænd og forvaltning. Og hvordan samfundets udvikling skaber nye ønsker til, hvad staten skal, og hvordan den skal gøre det. Hvorfor opstår der pludselig Forbrugerklagenævn og retshjælps-organisationer?

Love der fejler trods gode intentioner

Men rettsociologer ser også fremad og kaster et kritisk blik på aktuelle love. De peger fx på en lang række faktorer, der kan fremme eller hæmme intentionen med en lov. For en lov bliver ikke en succes, bare fordi Folketinget vedtager den. Først og fremmest kan selve lovens udformning være problematisk i sig selv. Hvordan vælger man fx at udforme bevisbyrdereglerne. Hvad med myndighederne på området? Er der en eksisterende kultur, der modarbejder intentionen, og er der mandskab til de nye opgaver? Er der nogle tendenser og strukturer i samfundet, der måske modvirker? Hvad med holdninger, evner og vilje hos borgerne? Når man fx vil digitalisere samfundet, hvad så med dem, man ikke får med på vognen? Der er mange flere faktorer i spil.

Bettina Lemann Kristiansen ny medforfatter

Rettsociologer analyserer, hvad der sker med retten over tid og lige her og nu. For at få succes med lovene i hverdagens liv, er det derfor oplagt at spørge rettsociologer til råds. Dem er der faktisk ikke mange af i Danmark, men et par stykker kan man finde på fx Aarhus Universitet. Bl.a. professor Bettina Lemann Kristiansen. Med den nylige og seneste udgave af den rettsociologiske grundbog: *Lovene og livet* er hun nu blevet medforfatter. Hun er i dag fagets leder efter den nu pensioneret professor Jørgen Dalberg-Larsen i årtier har tegnet faget.

Begrænset ny forskning

Bogen handler i store træk om dét, der ovenfor er beskrevet om rettsociologiens funktion. Den er velskrevet på et dansk, der ikke er hæmmet af juridiske indviklede sætninger eller filosofisk abstrakt tankespind. Det kunne man måske godt frygte, når man blander jura med sociologisk teori. Men det er langt fra tilfældet. Den er let at læse og præsenterer sig på en måde, der virker aktuel og vedkommende i dagens Danmark, og den udmærker sig med mange eksempler. Dog kunne man savne flere danske nutidige eksempler, men problemet er, at der i Danmark laves meget lidt rettsociologisk forskning.

Meget Marxisme - Begrænset Bourdieu

Med en ny forfatter på bogryggen kunne man forvente en større revision, nye perspektiver eller nye prioriteringer. Det er dog ikke tilfældet. Det er de globale tendenser i retten, der udgør de fleste tilføjelser. Derudover er der tale om en ajourføring af tabeller og statistikker og mindre tilføjelser i nogle af kapitlerne.

Et par af de store sociologiske tænkere har fået mere plads og andre er blevet skåret væk. Det er godt, men man kan fx undre sig over, at den klassiske marxistiske teori stadig får meget plads, mens fx Bourdieu får lidt. Hans fokus er mere aktuelt for moderne vestlige samfunds klasseskel og udfordringer.

Omtalen af teorierne i bogen gøres i overblik med ofte blot en enkelt eller to hovedpointer uden større bagvedliggende forklaringer. Et ganske fint overblik for de jurastuderende, der skal øve sig i at bruge teori til at forklare retlige fænomener før og nu. Men de, der gerne vil dykke bare en smule længere ned i baggrunden for disse hovedpointer, må læse andre steder.

At regulere borgernes adfærd

I bogen er der en fin og logisk systematisk gennemgang af forskellige forhold. Fx i kapitlet hvor de redegør for mulige måder at regulere borgernes adfærd. Jurister tænker typisk, det handler om klassisk lovgivning med forbud eller påbud og negative sanktioner, hvis man overtræder dem (sådan tænker de fleste andre nok også). Man kan dog ofte med fordel regulere på andre måder: Økonomisk med fx afgifter eller tilskud. Man kan regulere ved at forme uddannelserne i samfundet eller arbejde med kulturændringer. Men også information, vejledning og gennem positive sanktioner.

Nudging burde omtales

Man får som læser et meget fint overblik over mulighederne, men især ét aspekt omtales ikke. Nemlig det moderne forskningsområde: Nudging. Det går ud på at påvirke borgerne til at træffe bestemte valg uden at gøre brug af hverken straf eller belønning, men snarere et venligt skub. Regler, love, skatter og afgifter er ikke i spil, og borgerne skal stadig have flere valgmuligheder. Opgaven er at gøre det 'rigtige' eller ønskede valg nemt og tilgængeligt. Nudging tager højde for, at vi mennesker er styret af vaner, som kan være svære at ændre på med selv strenge regler. Flere teoretikere peger netop på, at specielle livsstile og vaner kan være en svær barriere, når man vil påvirke borgernes adfærd. Nudging er et nyt konkret redskab med gode erfaringer, hvor andre bløde reguleringsformer som information og vejledning har vist sig ikke at slå til. Nudging er en hensigtsmæssig måde at regulere på, som fortjener omtale i bogens gennemgang.

Bogen på de godt 300 sider giver et gavnligt og nemt tilgængeligt overblik - også for dem uden særlig sociologisk eller juridisk indsigt.

Lovene og livet - en retssociologisk grundbog
Jørgen Dalberg-Larsen & Bettina Lemann Kristiansen
6. udgave
Jurist- og Økonomforbundets Forlag
2014